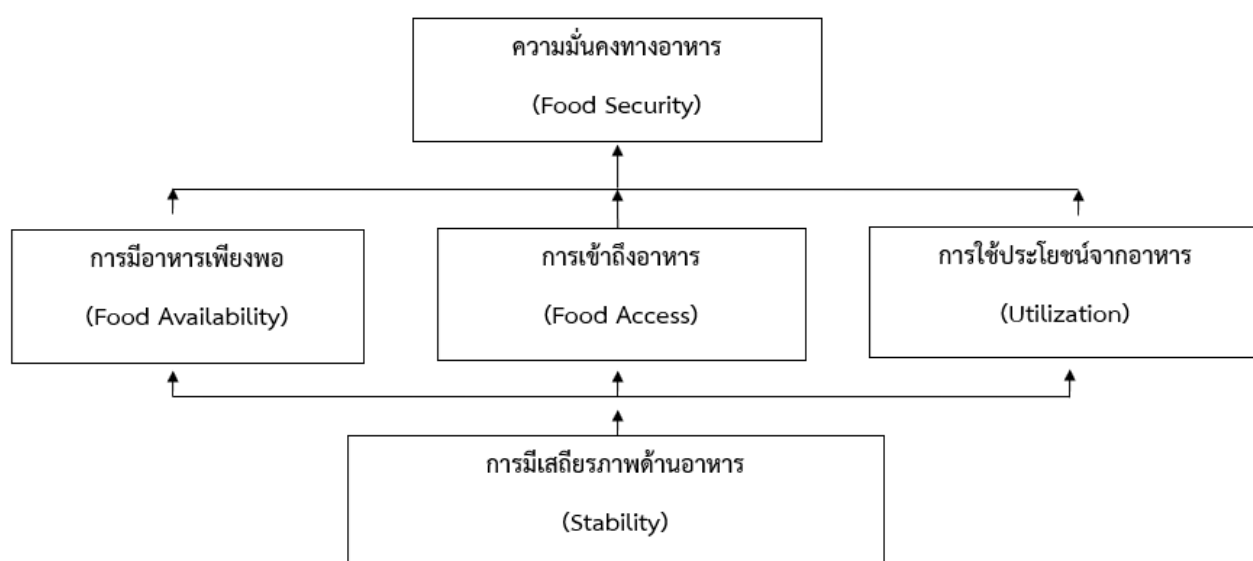

ความมั่นคงทางอาหาร (Food security)

ความมั่นคงทางอาหาร เป็นคำที่เกิดขึ้นในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางอาหาร ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้กำหนด มีความหมายว่า สภาวะที่ทุกคนและทุกขณะเวลามีความสามารถทั้งทางกายภาพและทางเศรษฐกิจที่สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจด้านอาหาร เพื่อให้เกิดชีวิตที่มีพลังและมีสุขภาพ โดยได้แบ่งความหมายด้านความมั่นคงทางอาหารออกเป็น 4 มิติ ตามรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 : องค์ประกอบของความมั่นคงทางอาหาร

ที่มา : ปรับจาก Food and Agricultural Organization, "Food Security," Policy Brief Issue 2 (June 2006) : 1.

ความพอเพียง (Availability) ของปริมาณอาหารที่อาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศ หรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหาร

การเข้าถึง (Access) ทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคล เพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากรดังกล่าวหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่ง ๆ ได้ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ (รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน)

การใช้ประโยชน์ (Utilization) ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาด และการรักษาสุขภาพและสุขอนามัย เพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ ซึ่งความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้ ความมั่นคงทางอาหารจึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย

เสถียรภาพ (Stability) ทางอาหารที่ประชาชน คราวเรือนและบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่สามารถเข้าถึงอาหารอันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น วิกฤตทาง

เศรษฐกิจ หรือสภาพภูมิอากาศ หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล ซึ่งในความหมายนี้ความมั่นคงทางอาหารครอบคลุมถึงมิติความพอเพียงและการเข้าถึงอาหารด้วย

ความมั่นคงทางอาหารไม่ได้มีเพียงมิติด้านการผลิตอาหารได้มากขึ้นเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับประเด็นอื่น ๆ เช่น การเข้าถึงอาหาร การผลิตอาหารให้ได้ปริมาณสม่ำเสมอ ความปลอดภัยอาหาร ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ทั้งยังรวมถึงบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ของความมั่นคงทางอาหาร เช่น การพัฒนาการลดปัญหาความยากจน สถานการณ์ความเสี่ยง ความเปราะบาง การนำพาตนเองและการพัฒนาชุมชน นอกจากนั้นบทบาทของเกษตรกรได้ถูกนำมาทบทวนใหม่ว่าภาคเกษตรกรรมไม่ได้เป็นเพียงภาคการผลิตที่ต้องได้รับการปกป้องเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญ การนำเข้าอาหาร การมีปริมาณอาหารที่สม่ำเสมอและความปลอดภัยทางอาหารอีกด้วย ความมั่นคงทางอาหารกับการพัฒนาภาคเกษตรในด้านต่าง ๆ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป

แนวคิดความมั่นคงทางอาหารกับกระบวนการผลิต

ความมั่นคงทางอาหารเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนานาประเทศอย่างมาก จุดมุ่งหมายจะให้ความสำคัญแก่ประเด็นที่ว่า จะผลิตอาหารให้เพียงพอต่อผู้บริโภคได้อย่างไร มีการทำเกษตรแผนใหม่เข้ามาปรับใช้กับการพัฒนาด้านเกษตร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตจากการเกษตรแบบยั่งยืนไปเป็นการทำเกษตรเพื่ออุตสาหกรรม ได้นำเอาการก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้พันธุ์พืชใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง การชลประทาน เพื่อให้ปลูกพืชได้ในฤดูแล้ง หรือสามารถผลิตได้ในทุกช่วงเวลาและมีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้สารเคมีทางการเกษตร สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และการใช้เครื่องจักรการเกษตรมาช่วยในการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้ในปริมาณมาก

แนวคิดความมั่นคงทางอาหารกับการเข้าถึงอาหาร

การเข้าถึงอาหาร คือ การที่ประชาชนมีความสามารถในการเข้าถึงอาหารโดยการผลิตเองในครัวเรือน หรือซื้อมาบริโภค ดังนั้นการที่ประเทศหนึ่งมีอาหารในภาครวมเพียงพอก็ไม่ได้เป็นการประกันว่าประชาชนทุกคนจะมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ ถ้าหากปัญหาความยากจนยังคงมีอยู่ เพราะในขณะที่อาหารมีราคาแพงขึ้นประชาชนบางส่วนก็อาจขาดแคลนอาหารบริโภคได้ การเข้าถึงอาหารมีปัญหาสำคัญอย่างน้อย 2 รูปแบบ คือ ประการแรก ประชาชนมีเงินที่จะสามารถซื้ออาหารได้แต่อาหารมีไม่เพียงพอ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ประการที่สอง ประชาชนไม่มีเงินที่จะสามารถซื้ออาหารได้แม้มีอาหารที่ผลิตเพียงพอ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับประเทศที่กำลังพัฒนาที่ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในมาตรการเกษตรและมีความยากจน จากแนวคิดความมั่นคงทางอาหารได้ขยายขอบเขตการเข้าถึงอาหารจากระดับโลกหรือระดับประเทศ มาสู่ระดับปัจเจกชน รวมทั้งเริ่มมีการนำนโยบายปรับโครงสร้างเพื่อแก้ปัญหาความยากจนซึ่งทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงอาหาร มาใช้วิเคราะห์ในการแก้ปัญหาด้วย

ความมั่นคงทางอาหารกับความปลอดภัยอาหาร

ความมั่นคงทางอาหารได้ครอบคลุมไปถึงเรื่องคุณค่าของอาหาร โภชนาการ ความปลอดภัยและความสมดุลทางอาหาร โดยนักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญในเรื่อง การบริโภคอาหารอย่างมีประโยชน์ ถูกสุขลักษณะ มีคุณภาพและความปลอดภัย เพื่อสุขภาพที่ดีของประชากรโลก องค์การ Unicef ได้ระบุว่าอาหารเป็นปัจจัยสำคัญของสาเหตุการเกิดภาวะทุพโภชนาการในแม่และเด็กซึ่งเกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะ และไม่มี

ความหลากหลายทางอาหาร ดังนั้น ความมั่นคงทางอาหารจึงประกอบด้วย การมีอาหารเพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ

ความมั่นคงอาหารของประเทศไทย

จากรายงานวิเคราะห์ความมั่นคงทางอาหารและภาวะโภชนาการของไทย พ.ศ.2548 – 2554 โดยสำนักเศรษฐกิจการเกษตร และสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้รายงานไว้ว่า ประเทศไทยมีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญและสามารถผลิตอาหารและส่งออกอาหารได้ในหลาย ๆ ประเภท มีระดับความมั่นคงทางอาหารอยู่ในระดับสูง จากการประเมินในระดับสากลมี global Food Security Index จัดทำโดย The Economist Intelligence Unit ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีคะแนนความมั่นคงทางอาหาร 65.1 คะแนน จาก 100 คะแนน อยู่ในลำดับที่ 52 จากทั้งหมด 113 ประเทศ

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของประเทศไทย ได้แก่

1. สถานการณ์ด้านฐานทรัพยากร

1.1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทำการเกษตรและการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการเปลี่ยนจากพื้นที่เพาะปลูกไปเป็นการใช้เพื่ออุตสาหกรรม เศรษฐกิจ ซึ่งในภาพรวมพบว่ามีการใช้เนื้อที่ทางการเกษตรในการปลูกพืชที่ไม่ใช่อาหารมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และมีการขยายตัวของชุมชนเมือง รวมทั้งด้านอุตสาหกรรมรุกพื้นที่ทางการเกษตร ส่งผลให้เนื้อที่ปลูกพืชอาหารน้อยลงไปทุกที

1.2 การถือครองที่ดินมีความกระจุกตัวมาก ข้อมูลจากสำนักงานที่ดินทั่วประเทศ 399 แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ (ประมาณ 21 ล้านคน และนิติบุคคลประมาณ 1 ล้านราย) ถือครองที่ดินขนาดเล็กไม่เกิน 4 ไร่ต่อราย โดยมีโฉนด ขณะที่ผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยของประชากรทั้งหมด โดยบุคคลธรรมดาจำนวน 4,613 ราย และนิติบุคคล จำนวน 2,205 ราย ดังนั้น การบังคับใช้ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่เข้มงวดจึงเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินอันเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการสร้างโอกาสทางอาชีพสำหรับคนจน

1.3 การถือครองที่ดินภาคการเกษตร ในปี พ.ศ. 2551 มีถือครองเนื้อที่ทำการเกษตรทั้งหมด 5.8 ล้านราย และในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาจาก ปี พ.ศ. 2546 มีแนวโน้มผู้ถือครองเนื้อที่ทำการเกษตรในเนื้อที่ขนาดเล็ก ต่ำกว่า 6 ไร่เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 24.6 ซึ่งทำให้เกษตรกรมีพื้นที่ไม่เพียงพอต่อการเกษตร

1.4 สัดส่วนผลผลิตพืชอาหารและพืชพลังงาน จากวิกฤตพลังงานและผลกระทบจากราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ปรับตัวสูงขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา ทำให้ประเทศไทยหันมาให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตและการใช้พลังงานทดแทน โดยภาครัฐได้มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเชื้อเพลิงชีวภาพและชีวมวล เช่น เอทานอล ไบโอดีเซล เป็นต้น ซึ่งเป็นผลผลิตจากพืชอาหารที่สำคัญ คือ มันสำปะหลัง อ้อย และปาล์มน้ำมัน

1.5 ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งจากปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินที่มีการใช้ประโยชน์อย่างไม่เหมาะสม ปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ ปัญหาการชะล้างพังทลายหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์จากการทำลายป่าไม้ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี การใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นเพื่อเพิ่มผลผลิต ส่งผลให้เกิดปัญหาการตกค้างของสารเคมีในดินมากขึ้นตามไปด้วยนอกจากนี้ปัญหาของทรัพยากรน้ำทั้งการขาดแคลนและการประสบปัญหาอุทกภัย

2. สถานการณ์ด้านปัจจัยการผลิต

2.1 พันธุ์กรรมของพืชและสัตว์ในการผลิตอาหาร ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าอาหารที่จำหน่ายในท้องตลาดมีความหลากหลายน้อยมาก เช่น พืชผักสำคัญของตลาดในประเทศไทยมีเพียง 8 ชนิด อาทิ ผักบุ้ง กระบี่ กะหล่ำปลี ซึ่งแสดงถึงการละเลยพืชพื้นบ้านที่มีความสำคัญต่อวิถีและโภชนาการเช่นเดียวกับข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทย โดยกว่าร้อยละ 90 ใช้พันธุ์ข้าวประมาณ 10 สายพันธุ์ ในขณะที่มีสายพันธุ์พื้นบ้านที่มีสารอาหารบางอย่างสูง และเหมาะสมต่อการปลูกในท้องถิ่น ควรได้รับการอนุรักษ์และการเผยแพร่ ซึ่งการวิจัยและพัฒนาตลอดจนการใช้ประโยชน์สายพันธุ์พืชและสัตว์โดยคำนึงถึงความหลากหลาย มีคุณค่าทางโภชนาการและเหมาะสมกับท้องถิ่น จะนำไปสู่การอนุรักษ์เศรษฐกิจของชุมชนและสุขภาพของประชาชน

2.2 การพึ่งพาปุ๋ยและสารเคมีการเกษตร มีการใช้ปุ๋ยมากขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากปริมาณ 321,700 ตัน ในปี พ.ศ. 2525 เป็น 4,117,752 ตัน ในปี พ.ศ. 2552 คิดเป็นมูลค่า 46,176 ล้านบาท โดยเกือบทั้งหมดนำเข้าจากต่างประเทศ เช่นเดียวกับสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ที่การนำเข้าในปี พ.ศ. 2552 มีปริมาณมากถึง 126,577 ตัน คิดเป็นมูลค่า 16,168 ล้านบาท ซึ่งต้นทุนดังกล่าวมีมูลค่าสูงมากกว่า 1 ใน 3 ของต้นทุนการปลูกพืชทั้งหมดของเกษตรกร นอกจากนี้การใช้สารกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสมก่อให้เกิดปัญหาการได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกายของเกษตรกรผู้ใช้ มีสารพิษตกค้างในผลผลิตทางการเกษตรก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพของผู้บริโภค และมีผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและการส่งออกสินค้าอาหารของประเทศไทย

3. สถานการณ์ด้านแรงงานภาคเกษตร

3.1 ภาวะหนี้สิน จากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปี 2552 ภาคเกษตรต้องรองรับแรงงานจำนวนมากโดยเฉพาะแรงงานการศึกษาต่ำ โดยที่มูลค่าการผลิตในภาคเกษตรต่ำ ดังนั้นคนจนส่วนใหญ่จึงอยู่ในภาคเกษตรมากถึงประมาณ 2.8 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.5 ของคนจนที่ประกอบอาชีพทั้งหมด (4.1 ล้านคน) ทั้งนี้ โดยมีเกษตรกรยากจนประมาณ 6.6 แสนคนที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ต้องเช่าที่ดินและต้องไปรับจ้างผู้อื่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้สิน ซึ่งตามข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติเกษตรกรเกินครึ่งหนึ่งมีหนี้สินเพื่อการเกษตร (ร้อยละ 59.9) โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีหนี้สินสูงกว่าในภาคอื่น

3.2 โครงสร้างแรงงานภาคเกษตร แม้ว่าแรงงานทั้งหมดจะเพิ่มขึ้น แต่แรงงานในภาคเกษตรกลับถดถอยลง และอายุเฉลี่ยสูงขึ้น โดยเฉพาะแรงงานในการผลิตข้าว การเคลื่อนย้ายแรงงานออกจากภาคการเกษตรดังกล่าว มีผลทำให้ขนาดของครัวเรือนในภาคการเกษตรลดลง ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของการศึกษาทำให้บุตรหลานของเกษตรกรได้มีโอกาสศึกษาต่อสูงขึ้น แล้วเคลื่อนย้ายไปทำงานต่างถิ่น และรวมถึงกลุ่มคนหนุ่มสาวที่เคลื่อนย้ายไปทำงานทำนอกภาคการเกษตรและไม่ได้หวนกลับมาประกอบอาชีพการเกษตรอีกเลย ดังนั้น จึงมีการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรแทนแรงงานคนเพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดเพิ่มมากขึ้น และทำให้ผลตอบแทนสุทธิที่เป็นเงินสดของเกษตรกรลดลง ส่งผลต่อความยากจนของเกษตรกรขนาดเล็ก หากการหารายได้นอกภาคเกษตรมีจำกัด ประเด็นดังกล่าวจะส่งผลกระทบไปสู่การสูญเสียที่ดินของเกษตรกร รวมถึงการทิ้งไร่นาอพยพย้ายถิ่นไปสู่การเป็นกรรมกรในเมืองตามมา

4. การวางแผนการผลิตและตลาด

ปัญหาสำคัญของสินค้าเกษตร คือ ปริมาณและราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนสูง เนื่องจากขาดการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการทางการตลาด ขณะเดียวกันผลผลิตของเกษตรกรรายย่อยไม่มีคุณภาพและ

ผลิตผลต่อไร่ต่ำ ทำให้ไม่สามารถแข่งขันในเชิงการตลาดได้ อีกทั้งระบบการกระจายสินค้า (Logistic) ของประเทศไทย ยังขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสินค้าและต้นทุนการดำเนินการ ขณะเดียวกันก็มีการรुक คีบของสินค้านำเข้าจากการเปิดเขตการค้าเสรี โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีอาเซียน หรือ AFTA (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ซึ่งจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมียุทธศาสตร์ด้านการตลาดสินค้าเกษตร

5. การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกและผลกระทบต่อการผลิตอาหาร

หลักฐานเชิงวิทยาศาสตร์จากคณะกรรมการการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกระหว่างประเทศ (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) ได้รับการยอมรับว่าโลกร้อนขึ้นจริง และมีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2643 อุณหภูมิโลกจะสูงขึ้น 1.4 – 5.8 องศาเซลเซียส และจะทำให้น้ำทะเลสูงขึ้นประมาณ 0.9 เมตร เพราะ การละลายของน้ำแข็งขั้วโลก ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมบางแห่ง และฝนแล้งในบางประเทศรวมทั้งส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย พบว่าอุณหภูมิของประเทศไทยโดยรวมอาจสูงขึ้น 0.6 – 2 องศาเซลเซียส มีจำนวนวันที่อากาศร้อนเกิน 35 องศาเซลเซียส เพิ่มขึ้น และจำนวนวันที่อากาศเย็นลดลง และฤดูฝนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก อาจยาวขึ้น 1- 3 สัปดาห์ และปริมาณน้ำฝนมีแนวโน้มลดลง แต่มีความผันแปรเชิงพื้นที่ค่อนข้างสูง ปริมาณน้ำฝนในช่วงฤดูฝนมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้น แต่จะลดลงในฤดูแล้งของปีถัดมา ที่อาจทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำรุนแรงในภาคอุตสาหกรรมเกษตร และการอุปโภคบริโภค

6. ผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าและความตกลงระหว่างประเทศ

ความตกลงระหว่างประเทศเป็นพันธกรณีที่ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม เช่น ความ ตกลงภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก ซึ่งเป็นกฎกติกาการค้าระหว่างประเทศที่มีจุดประสงค์เพื่อเปิดเสรีระหว่างกัน ในด้านต่าง ๆ มิให้มีการกีดกันการค้าระหว่างประเทศด้วยมาตรการต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การขยายการค้าระหว่างกัน องค์การการค้าโลกมีความตกลงหลายฉบับ เช่น ความตกลงด้านการค้าและการลงทุน ความตกลงว่าด้วยการบังคับใช้ มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา นอกจากนี้ในระยะหลังประเทศต่าง ๆ มีการทำข้อตกลงเปิดเสรีในระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาคกันเป็นจำนวนมาก เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน - จีน เป็นต้น

7. นโยบายเกี่ยวกับด้านความมั่นคงอาหารของประเทศ

จากการที่ความมั่นคงด้านอาหารกำลังเป็นประเด็นสำคัญของโลก ได้มีการรับรองร่างแถลงการณ์ กรุงเทพรว่าด้วยด้านความมั่นคงอาหารในภูมิภาคอาเซียน ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ประเทศไทย เป็นเจ้าภาพ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อนำไปสู่ความมั่นคงด้านอาหาร การตลาดและการค้า ซึ่งเป็นการ กำหนดทิศทางที่ชัดเจนของภูมิภาคอาเซียนที่แต่ละประเทศต้องนำไปดำเนินการนอกจากนี้ยังได้มีการดำเนินการผลักดัน โครงการ “ครัวไทยสู่ครัวโลก” เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์อาหารไทยและเพื่อเป็นนโยบายที่สอดคล้องกับ ปัญหาด้านความมั่นคงทางอาหารโลก โดยเป้าหมายหลักของโครงการ คือ การผลิตอาหารและผลิตภัณฑ์อาหารที่มี คุณภาพสูงในราคาที่สามารแข่งขันได้ และได้มาตรฐานความปลอดภัยระดับสากล ขณะนี้ประเทศไทยโดยสภาพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้บรรจุประเด็นพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11และฉบับที่ 12 ให้มีการพัฒนาภาคเกษตรให้คงอยู่กับสังคมไทยและสร้างความมั่นคงด้านอาหารให้คนไทยทุกคน เพื่อเป็นแนวทางให้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางแผนการดำเนินงานต่อไป และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานที่ดูแลด้านความมั่นคงอาหาร ได้กำหนดนโยบายความมั่นคงด้านอาหารเพื่อด้านวิกฤตเศรษฐกิจโลกในปี พ.ศ. 2552 โดยครอบคลุมประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาพลังงานและการคุ้มครองพื้นที่การเกษตร การกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจที่เหมาะสมเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหาร การผลิต การบริโภค ทั้งในระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีการตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 อย่างไรก็ตามการทำให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องมีนโยบายจากรัฐบาลที่ชัดเจน และควรมีการ บูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา ในพืชและสิ่งมีชีวิต กฎหมายป่าชุมชน ร่างกฎหมายการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ร่างกฎหมายว่าด้วยพืชดัดแปลงพันธุกรรม ร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองที่ดินเพื่อเกษตรกรรม นโยบายการปฏิรูปที่ดิน นโยบายว่าด้วยการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ และนโยบายเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

8. การเข้าถึงอาหารของประชากร

พิจารณาจาก 2 แนวทาง ได้แก่

1. สภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน (Socioeconomic survey) ทั่วประเทศ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติได้แสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงอาหารด้วยการซื้อหา โดยใช้ค่า “เส้นความยากจนด้านอาหารระดับครัวเรือน” ซึ่งพบว่า ครัวเรือนทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองมีความสามารถซื้ออาหารลดน้อยลง จึงอาจนำไปสู่ปัญหาความขาดแคลนอาหารในระดับบุคคลได้
2. ภาวะขาดแคลนอาหารและโภชนาการ ภาวะการขาดแคลนอาหารและโภชนาการของประชากรบางพื้นที่ในประเทศอาจสะท้อนถึงสถานการณ์การเข้าถึงอาหารของประชาชนในพื้นที่ได้ เช่น การขาดโปรตีนและพลังงานจากการกระจายเนื้อสัตว์ที่ยังไม่ทั่วถึงสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การขาดไอโอดีนจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของสมองและระบบประสาท โดยเฉพาะในเด็กจะทำให้สติปัญญาเด็กลดลง

พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551

สำหรับประเทศไทยได้มีการให้ความหมายของความมั่นคงทางอาหารไว้ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ.2551 ดังนี้

ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง การเข้าถึงอาหารที่มีอย่างเพียงพอสำหรับการบริโภคของประชาชนในประเทศ อาหารมีความปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมตามความต้องการ ตามวัย เพื่อการมีสุขภาพที่ดี รวมทั้งการมีระบบการผลิตที่เกื้อหนุน รักษาความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา และความคงอยู่ของฐานทรัพยากรอาหารทางธรรมชาติของประเทศ ทั้งในภาวะปกติหรือเกิดภัยพิบัติ สาธารณภัย ทั้งการก่อการร้ายอันเนื่องมาจากอาหาร

กรอบยุทธศาสตร์ด้านการจัดการด้านอาหารของประเทศไทย (พ.ศ. 2555 – 2559)

จัดทำโดยคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย ภายใต้พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการอาหารแห่งชาติเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการหรือจัดการด้านอาหารในทุกมิติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสามารถประสานงานและบูรณา

การงบประมาณและทรัพยากรในการบริหารจัดการด้านอาหารทั้งภาวะปกติและภาวะฉุกเฉิน กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศไทย มีประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางอาหาร
2. ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร
3. ยุทธศาสตร์ด้านอาหารศึกษา
4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงทางอาหาร

เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน บริหารจัดการทรัพยากร เพื่อการผลิตอาหารอย่างมีประสิทธิภาพโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย 10 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 เร่งรัดปฏิรูปการถือครองที่ดินและการคุ้มครองพื้นที่การเกษตร

เป้าหมาย : สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรทุกระดับและรักษาพื้นที่ทางการเกษตรด้านอาหาร

แนวทางดำเนินงาน :

1. ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินและการเช่าที่ดิน
2. บังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่ให้เข้มงวดขึ้น เช่น การเก็บภาษีที่ดินเพื่อการเกษตรที่ไม่ได้ใช้ทำการเกษตร การบุกรุกพื้นที่สงวน การครอบครองที่ดินของต่างชาติ เป็นต้น
3. ผลักดันกฎหมายการคุ้มครองพื้นที่ทางการเกษตรให้มีผลบังคับใช้โดยเร็ว
4. หามาตรการไม่ให้เกษตรกรขายพื้นที่ทางเกษตรในพื้นที่ที่เหมาะสมทางการเกษตรไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งอาจกำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมาย หรือสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ

กลยุทธ์ที่ 2 จัดการทรัพยากรน้ำและดิน เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์

เป้าหมาย : เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำและดินเพื่อการเกษตรและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในระดับชุมชน

แนวทางดำเนินงาน :

1. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำรวมทั้งการจัดหาแหล่งกักเก็บน้ำใหม่ เพื่อให้มีทรัพยากรน้ำเพียงพอต่อการเกษตร โดยการลงทุนและการบริหารจัดการน้ำให้เน้นเพื่อการเกษตรและอาหารเป็นความสำคัญลำดับแรก
2. สนับสนุนและผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ป่าชายเลน และป่าชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านให้เป็นผู้ดำเนินการดำเนินการ
3. ฟื้นฟูและปรับปรุงทรัพยากรดินในพื้นที่การเกษตร

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างความสมดุลระหว่างพืชอาหารกับพืชพลังงาน

เป้าหมาย : เพื่อให้ประเทศสามารถมีความมั่นคงด้านอาหารและความมั่นคงด้านพลังงานได้ในระดับที่เหมาะสมและยั่งยืน

แนวทางดำเนินงาน :

1. กำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการส่งเสริมพลังงานทางเลือกในส่วนของผู้ผลิตพลังงาน เพื่อให้เกิดปัญหาการแย่งพื้นที่เพาะปลูกพืชอาหารจนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ
2. นำเรื่องข้อกำหนดเขตการผลิต (Zoning) พืชอาหารและผู้ผลิตพลังงานมาใช้
3. เน้นการใช้พืชที่มีปัญหาด้านราคา หรือพืชที่ผลิตเพื่อการส่งออกเป็นเป้าหมายสำหรับการเป็นพืชพลังงาน

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตอาหาร

เป้าหมาย : เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ประชาชนมีอาหารบริโภคที่เพียงพอ มีคุณภาพ และความปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ

แนวทางดำเนินงาน :

1. สนับสนุนการจัดเขตการผลิต (Zoning) สินค้าเกษตรที่เหมาะสมเพื่อให้สามารถพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตในสินค้าเกษตรที่เป็นอาหารในแต่ละด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
2. สร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยี รวมถึงปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ในห่วงโซ่อุปทานที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต
3. สนับสนุนการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการผลิต รวมทั้งนำการผลิตด้านเกษตรไปเชื่อมโยงกับเรื่องอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้ชุมชน เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการเกษตรของชุมชนผ่านวัฒนธรรมด้านการเกษตรและอาหาร

กลยุทธ์ที่ 5 สร้างแรงจูงใจในการทำการเกษตร และเพิ่มจำนวนเกษตรกรรุ่นใหม่

เป้าหมาย : เพื่อสร้างความมั่นคงและรายได้ในการทำอาชีพเกษตรกรรม

แนวทางดำเนินงาน :

1. ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้การทำเกษตร และผลิตอาหารในโรงเรียนและชุมชน
2. ส่งเสริมและสนับสนุนยุวเกษตรกรและเกษตรกรให้มีโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถประยุกต์ความรู้ด้านอาหารศึกษาในการเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตอาหารและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม จริยธรรม และการค้า
3. สนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยและกลุ่มเกษตรกรผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัยในระบบพันธะสัญญากับผู้ซื้อ เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน โรงแรม และภาคอุตสาหกรรม
4. บูรณาการการจัดสรรที่ดินเพื่อการเกษตร การฝึกอบรม และการให้สินเชื่อทางการเกษตร และการตลาดเพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นคงในอาชีพ
5. ส่งเสริมบทบาทสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวกับการเกษตรและอาหาร ในการเพิ่มความรู้และประสิทธิภาพของเกษตรกร
6. พัฒนาระบบประกันรายได้ และสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมเกษตรกรทั้งหมด
7. ยกย่อง เชิดชูเกษตรกรดีเด่นในทุกระดับ ให้เกิดความภูมิใจในวิชาชีพ และให้มีการดูแลเกษตรกรต่างด้าวด้วยความเป็นธรรม

กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการเข้าถึงอาหารในระดับชุมชนและครัวเรือน

เป้าหมาย : ประชาชนในระดับชุมชนสามารถเข้าถึงอาหาร สร้างความมั่นคงด้านอาหารให้เกิดขึ้นในระดับชุมชน
แนวทางดำเนินงาน :

1. สนับสนุนให้ประชาชนในระดับชุมชนทำการเกษตรของท้องถิ่น เช่น ปลูกพืชประจำถิ่น รวมทั้งพืชอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการสูง เลี้ยงสัตว์พื้นเมือง ประมงหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน (Food bank) ลดการพึ่งพาอาหารจากภายนอกและมีอาหารสำรองเมื่อเกิดภาวะวิกฤต
2. ส่งเสริมการทำการเกษตรในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครัวเรือนมีความมั่นคงด้านอาหาร และสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยั่งยืน
3. สร้างองค์ความรู้ และเสริมสร้างให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้และพฤติกรรมกรบริโภคอาหาร เพื่อมีโภชนาการและสุขภาพที่ดีทั้งประชาชนในชนบทและในเมือง
4. สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นในพื้นที่มีบทบาทในการสนับสนุนหรือดำเนินการให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารในมิติต่าง ๆ รวมถึงการดูแลโภชนาการของประชาชนในวัยต่าง ๆ
5. กำหนดมาตรการในการสร้างเสถียรภาพทางด้านรายได้ของเกษตรกรจากการผลิตอาหารและอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร รวมทั้งการแก้ไขปัญหาหนี้สินเพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอและเหมาะสม

กลยุทธ์ที่ 7 ปรับปรุงและพัฒนาระบบโลจิสติกส์ด้านสินค้าเกษตรและอาหาร

เป้าหมาย : เพื่อสนับสนุนการกระจายอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ และรักษาคุณภาพ และความปลอดภัยอาหาร

แนวทางดำเนินงาน :

1. เร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการรวบรวมและการกระจายสินค้าเกษตรและอาหาร ให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาการขนส่งทางบก ทางน้ำ ระบบราง และทางอากาศ
2. เชื่อมโยงอุปสงค์และอุปทาน โดยการวางแผนการผลิต การตลาดให้ตรงความต้องการของผู้ซื้อทั้งระดับชุมชน ระดับชาติ และนานาชาติ เช่น ระบบสหกรณ์ ระบบการซื้อขายล่วงหน้า ตลาดกลางสินค้าเกษตร
3. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์ทั้งระบบ รวมถึงอาหารและผลิตภัณฑ์ ตู้ขนส่ง ระบบขนส่ง และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้าและการตลาด
4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบการตลาดชุมชนที่มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับตลาดชุมชนอื่น เพื่อการรวมพลังและเสริมการค้าด้านอาหารและการท่องเที่ยวชุมชน

กลยุทธ์ที่ 8 สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน ในการรักษาความมั่นคงด้านอาหาร

เป้าหมาย : สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงานในทุกระดับเพื่อผลักดันและสร้างบทบาทการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

แนวทางดำเนินงาน :

1. ใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติในการผลักดันความร่วมมือ
2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะการเข้าไปร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการผลิตเพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหาร
3. ผลักดันให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและจัดสรรงบประมาณในเรื่องการพัฒนาการเกษตรและการแปรรูปผลิตภัณฑ์มากขึ้น
4. แสวงหาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการผลิตอาหาร และอาหารสัตว์ที่ขาดแคลน

กลยุทธ์ที่ 9 วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่อาหาร

เป้าหมาย : เพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่อาหาร

แนวทางดำเนินงาน :

1. ส่งเสริมงานวิจัยในห่วงโซ่อาหาร เช่น การจัดการเรื่องดินและน้ำเพื่อการผลิตอาหาร วิจัยปรับปรุงพันธุ์ โภชนาการ และการควบคุมป้องกันโรคพืช สัตว์ และประมง ตลอดจนการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีในการผลิตอาหารชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการบริโภคอาหารเพื่อโภชนาการและสุขภาพ
2. สนับสนุนงานวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพการผลิตทั้งในระดับชุมชนและระดับเชิงพาณิชย์
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนลงทุนงานวิจัยหรือร่วมทุนวิจัยเชิงพาณิชย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหารเพิ่มขึ้น
4. วิจัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อยและเร่งรัดการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกษตรกรรายย่อย
5. ศึกษาพันธุ์กรรมพืช สัตว์ ประมง เพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์กรรมและจีโนมในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตอาหาร

กลยุทธ์ที่ 10 จัดระบบเพื่อรองรับความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤต

เป้าหมาย : เพื่อให้มีอาหารเพียงพอรองรับการเกิดภาวะวิกฤตได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม

แนวทางดำเนินงาน :

1. ใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติในการบริหารจัดการความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤต โดยกำหนดแนวทางและกลไกในการดำเนินงานที่ชัดเจน เพื่อให้นำไปบังคับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. วางแผนป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบอาหารและอาหารสัตว์ที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าสูง อย่างเหมาะสม เช่น การส่งเสริมการทดแทนการนำเข้า การกระจายแหล่งนำเข้า การหาสินค้าทางเลือกทดแทน การวางแผนปรับตัวด้านการผลิตและการค้าให้เกิดความสมดุล การสำรองสต็อก เป็นต้น
3. ผลักดันและขยายความร่วมมือเครือข่ายความมั่นคงด้านอาหารในระดับภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้านเพื่อใช้ประโยชน์จากขาดแคลนในภาวะวิกฤต เช่น สำรองข้าวในภูมิภาคอาเซียน

กรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านอาหาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560 – 2564)

1. วิสัยทัศน์

ประชากรในประเทศไทยมีอาหารที่มีคุณภาพเพื่อบริโภคตามหลักโภชนาการอย่างเพียงพอและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อให้มีอาหารที่มีคุณภาพเพียงพอกับความต้องการบริโภคของประชากรในประเทศ
- 2) เพื่อให้ประชากรเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพและคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม
- 3) เพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากอาหารในการบริโภค โดยมีความปลอดภัยในการบริโภค และมีคุณค่าทางโภชนาการ ทำให้ความเป็นอยู่ทางกายภาพได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ
- 4) เพื่อให้ประชาชน หรือครัวเรือน หรือบุคคลต้องเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอและยั่งยืน ลดความเสี่ยงในการเข้าถึงอาหารเมื่อเกิดความขาดแคลนขึ้นอย่างกระทันหัน ในภาวะไม่ปกติ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นวัฏจักร

3. เป้าหมาย

สินค้าเกษตรที่สำคัญในกลุ่มอาหารเพื่อการบริโภค มีอัตราการพึ่งพาตนเอง (Self – Sufficiency Ratio : SSR) ไม่ต่ำกว่า 100%

- 1) ผลิตอาหารตามหลักมาตรฐานและผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพดี ปลอดภัยเพียงพอกับความต้องการบริโภคภายในประเทศ สอดคล้องตามหลักโภชนาการอย่างเหมาะสม
- 2) ประชากรมีอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสม เพียงพอต่อการบริโภคในระดับครัวเรือน และชุมชน รวมทั้งในกรณีภาวะไม่ปกติ
- 3) มีทรัพยากรเพื่อการผลิตอย่างยั่งยืนและเหมาะสม เกษตรกรมีระบบสวัสดิการและรายได้ที่มั่นคง
- 4) สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) เป้าหมายที่ 2 ในเรื่องความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการที่ดีขึ้น

4. ระยะเวลาดำเนินงาน

5 ปี (2560 - 2564)

5. ประเด็นยุทธศาสตร์

มี 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- 1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ผลิตอาหารอย่างเพียงพอกับความต้องการบริโภคภายในประเทศอย่างยั่งยืน
- 2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 สนับสนุนให้ประชากรทุกระดับเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ ได้ตลอดเวลา
- 3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการผลิตอาหารคุณภาพดี ลดการสูญเสียและมีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม
- 4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 รักษาเสถียรภาพการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน
- 5) ยุทธศาสตร์ที่ 5 สนับสนุนการพัฒนาความมั่นคงด้านโภชนาการอาหาร

กรอบยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านอาหาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พ.ศ. 2560 – 2564)

(5 ยุทธศาสตร์ / 19 กลยุทธ์ / 71 แนวทาง)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ผลิตอาหารอย่างเพียงพอกับความต้องการบริโภคภายในประเทศอย่างยั่งยืน

(5 กลยุทธ์ / 20 แนวทาง)

กลยุทธ์ที่ 1.1 เพิ่มศักยภาพการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 1.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิต

กลยุทธ์ที่ 1.3 ป้องกันและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กลยุทธ์ที่ 1.4 สนับสนุนการลงทุนภาคการเกษตรจากทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ที่ 1.5 พัฒนาเกษตรกรให้เข้มแข็ง

แนวทางการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 1.1 เพิ่มศักยภาพการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน

1.1.1 ดำเนินการตามยุทธศาสตร์รายสินค้าเกษตร (หมวดอาหาร) เช่น พืช ปศุสัตว์ ประมงและอื่น ๆ

1.1.2 สนับสนุนให้เกษตรกรมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.1.3 สนับสนุนให้มีการวิจัยเพื่อหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เน้นการเพิ่มผลผลิตสินค้าเกษตรภายในประเทศโดยเฉพาะสินค้าเกษตร ซึ่งพึ่งพาการนำเข้ามากและรักษามาตรฐานให้เกิดความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากร

1.1.4 สนับสนุนการจัด Zoning by Agri-Map และการผลิตแบบแปลงใหญ่ เพื่อการผลิตแบบครบวงจร

1.1.5 ส่งเสริมบทบาทของกลุ่มและชุมชนในการสร้างความมั่นคงอาหารในระดับครัวเรือน และชุมชน

1.1.6 สนับสนุนให้เกษตรกรมีการสำรองปัจจัยการผลิตทั้งด้านพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และบริหารจัดการแหล่งประมงที่เหมาะสมในทุกสถานการณ์เพื่อความมั่นคง

กลยุทธ์ที่ 1.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิต

1.2.1 พัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ระบบส่งน้ำในไร่นาให้เต็มศักยภาพทั่วประเทศ เพิ่มแหล่งกักเก็บน้ำและการบริหารจัดการเก็บน้ำในฤดูแล้ง ฤดูฝน ที่เหมาะสม

1.2.2 พัฒนาระบบการจัดการดินที่เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ และจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน เร่งรัดการฟื้นฟูและปรับปรุงดินที่เสื่อมโทรม ตลอดจนปรับปรุงการบริหารจัดการที่ดินทั้งระบบ

1.2.3 ส่งเสริมให้เกษตรกร ภาคเอกชน และภาครัฐ หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำ การบริหารจัดการน้ำ ดูแลบำรุงรักษาระบบชลประทานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

กลยุทธ์ที่ 1.3 ป้องกันและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

1.3.1 วิจัยและปรับปรุงพันธุ์เพื่อเพิ่มผลผลิต เพิ่มคุณภาพ และเพิ่มความสามารถในการปรับตัวในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม

1.3.2 ศึกษาวิจัยผลกระทบด้านการเกษตรจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งการจัดการองค์ความรู้ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศด้านการเกษตร ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการจัดการฟาร์มที่เหมาะสม เพื่อป้องกัน / ลดผลกระทบ / ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

1.3.3 ส่งเสริมการทำเกษตรแบบผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพื่อบริหารความเสี่ยง

1.3.4 พัฒนาระบบเตือนภัยด้านการเกษตร เพื่อนำไปสู่การวางแผนการผลิต การเก็บเกี่ยว และการสำรองผลผลิตและกักเก็บ / ระบบทรัพยากรน้ำ อย่างเป็นระบบ

กลยุทธ์ที่ 1.4 สนับสนุนการลงทุนภาคการเกษตรจากทุกภาคส่วน

1.4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการลงทุนภาคเกษตรโดยรับผิดชอบสิ่งแวดล้อม

1.4.2 อำนวยความสะดวกและมาตรการจูงใจที่เอื้อต่อการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีการผลิตและการแปรรูป

กลยุทธ์ที่ 1.5 พัฒนาเกษตรกรให้เข้มแข็ง

1.5.1 สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยสร้างมาตรการจูงใจในการดึงดูดคนรุ่นใหม่ที่พร้อมตอบสนองเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่เข้าสู่ภาคเกษตร

1.5.2 เสริมสร้างองค์ความรู้ เทคโนโลยีทางการเกษตรที่เหมาะสม การจัดการฟาร์มที่มีประสิทธิภาพ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้แก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

1.5.3 สร้างเครือข่ายในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตและการตลาดภายในเกษตรกร / กลุ่มเกษตรกรด้วยกันเอง

1.5.4 ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อพัฒนาด้านการผลิตและการตลาดในรูปแบบขององค์กรเกษตร เช่น สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน

1.5.5 เชื่อมโยงภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคเกษตรกรในการให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้อย่างเหมาะสม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 สนับสนุนให้ประชากรทุกระดับเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ ได้ตลอดเวลา

(5 กลยุทธ์ / 20 แนวทาง)

กลยุทธ์ที่ 2.1 ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตในชุมชน

กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมระบบการบริการเพื่อสนับสนุนการผลิตและการสร้างรายได้ภายในชุมชน

กลยุทธ์ที่ 2.3 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเก็บสำรองและการถนอมอาหารของครัวเรือน

กลยุทธ์ที่ 2.4 ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์เพื่อการกระจายอาหารให้ทั่วถึง

กลยุทธ์ที่ 2.5 สนับสนุนมาตรการป้องกันและรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ

แนวทางการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 2.1 ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตในชุมชน

2.1.1 การผลิตตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรรมยั่งยืน การเกษตรผสมผสาน เพื่อให้มีอาหารเพียงพอกับการบริโภคในครัวเรือน และลดความเสี่ยงในการขาดแคลนอาหาร เพื่อการเข้าถึงอาหารได้ตลอดเวลา

2.1.2 สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำการเกษตรรูปแบบของแปลงรวมในพื้นที่ว่างเปล่า (เช่น โฉนดชุมชน ส.ป.ก. 4-01 ส. หนังสืออนุญาตให้สถาบันเกษตรกรเข้าทำประโยชน์) และที่สาธารณะประโยชน์ ป่าเสื่อมโทรม และป่าชุมชน)

2.1.3 ส่งเสริมการทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียน และสถาบันการศึกษา (เช่น โครงการอาหารกลางวัน) เพื่อสนับสนุนให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้วิถีทำการเกษตร และสามารถนำผลผลิตมาประกอบอาหาร เพื่อส่งเสริมโภชนาการในโรงเรียน

กลยุทธ์ที่ 2.2 ส่งเสริมระบบการบริการเพื่อสนับสนุนการผลิตและการสร้างรายได้ภายในชุมชน

2.2.1 สนับสนุนแหล่งเงินทุนโดยการจัดตั้งธนาคารชุมชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยชุมชน

2.2.2 สนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อใช้ในการผลิต และสร้างโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนให้แก่เกษตรกรรายย่อย

2.2.3 ส่งเสริมการมีงานทำและสร้างรายได้ให้กับชุมชนทั้งในและนอกภาคการเกษตร (เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร โฮมสเตย์) เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนรวมทั้งพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรในชนบท

2.2.4 สนับสนุนระบบการจัดการหนี้สินนอกระบบของเกษตรกร เพื่อป้องกันการสูญเสียพื้นที่ทำกิน

2.2.5 ส่งเสริมการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างเอกลักษณ์สินค้า การพัฒนาฝีมือแรงงาน การฝึกอบรมกลุ่มอาชีพและตลาดนัดแรงงาน

กลยุทธ์ที่ 2.3 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเก็บสำรองและการถนอมอาหารของครัวเรือน

2.3.1 ส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตและการจัดการศัตรูพืชรวมทั้งใช้ในการบริโภคให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น เพื่อให้มีแหล่งอาหารที่หลากหลาย และพอเพียงต่อการบริโภค

2.3.2 สนับสนุนการฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรมการเก็บสำรองอาหารของครัวเรือนในแต่ละท้องถิ่น

2.3.3 สนับสนุนเทคโนโลยีและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการถนอมอาหารตามหลักโภชนาการที่ดีแก่กลุ่มเกษตรกร

กลยุทธ์ที่ 2.4 ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์เพื่อการกระจายอาหารให้ทั่วถึง

2.4.1 สนับสนุนการจัดตั้งตลาดนัด ตลาดกลาง สหกรณ์ ร้านค้าภายในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งซื้อ – ขายสินค้าที่ประหยัดต้นทุนการขนส่ง การเก็บรักษาสินค้า

2.4.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบโลจิสติกส์เพื่อเชื่อมโยงกระจายผลผลิตได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

2.4.3 เร่งปรับปรุงและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการค้าและการตลาด

2.4.4 สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในการบรรจุภัณฑ์ เพื่อยืดอายุสินค้าเกษตร

กลยุทธ์ที่ 2.5 สนับสนุนมาตรการป้องกันและรองรับภัยพิบัติทางธรรมชาติ

2.5.1 การจัดตั้งธนาคารข้าวชุมชน สำหรับเป็นแหล่งกักเก็บข้าวเพื่อการบริโภค รวมทั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเมล็ดพันธุ์ดีจำหน่ายแก่เกษตรกรในท้องถิ่น และเชื่อมโยงเครือข่ายธนาคารสินค้าเกษตรชุมชน

2.5.2 สนับสนุนการพัฒนาระบบการป้องกัน ระบบเตือนภัยและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และภัยจากโรคระบาด / แมลง ที่ส่งผลกระทบต่อพืช ปศุสัตว์ ประมง

2.5.3 สนับสนุนระบบการสำรองอาหารระดับประเทศ พร้อมกลไกการกระจายอาหารที่มีประสิทธิภาพ

2.5.4 การวางแผนป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหาร และอาหารสัตว์ที่ต้องการพึ่งการนำเข้า

2.5.5 สนับสนุนระบบการสำรองคลังเสบียงอาหารสัตว์ ประมง เพื่อป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการผลิตอาหารคุณภาพดี ลดการสูญเสียและมีการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

(4 กลยุทธ์ / 15 แนวทาง)

กลยุทธ์ที่ 3.1 สนับสนุนการผลิตที่ได้มาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารตลอดห่วงโซ่การผลิต

กลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริมการให้ความรู้ประชาชนและเกษตรกรในด้านอาหารศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.3 ลดการสูญเสีย (Food loss and Food Waste) ของผลผลิตการเกษตร (อาหาร)

กลยุทธ์ที่ 3.4 สร้างเครือข่ายและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศทางการเกษตร เพื่อความมั่นคงด้านอาหาร

แนวทางการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 3.1 สนับสนุนการผลิตที่ได้มาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหารตลอดห่วงโซ่การผลิต

3.1.1 ส่งเสริมการผลิตในระบบฟาร์มให้ได้มาตรฐาน GAP

3.1.2 ส่งเสริมการผลิตในระบบโรงงานให้ได้มาตรฐาน GMP

3.1.3 ส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐานคุณภาพสินค้า (Q-Mark)

3.1.4 สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบการผลิตอาหารที่ได้มาตรฐาน เช่น แรงจูงใจด้านการตลาดแรงจูงใจด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการบังคับใช้มาตรฐานด้านสินค้าเกษตรและอาหารตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริมการให้ความรู้ประชาชนและเกษตรกรในด้านอาหารศึกษา

3.2.1 ส่งเสริมและเสริมสร้างการตระหนักรู้ในด้านอาหารศึกษาที่ถูกต้องให้กับผู้ผลิตและผู้บริโภคทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมในการบริโภคอาหารอย่างถูกหลักโภชนาการ รวมทั้งการถนอมอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชน

3.2.2 สนับสนุนกลไกการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชน เพื่อการเรียนรู้ด้านอาหารศึกษา

กลยุทธ์ที่ 3.3 ลดการสูญเสีย (Food loss and Food Waste) ของผลผลิตการเกษตร (อาหาร)

3.3.1 สนับสนุนการวิจัยพัฒนาและส่งเสริมเทคโนโลยีเพื่อลดการสูญเสียในระหว่างการผลิตและการเก็บเกี่ยว การขนส่งระดับไร่นา และรักษาคุณภาพสินค้าและอาหารให้นานที่สุด

3.3.2 สนับสนุนการวิจัยพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูป เพื่อลดการสูญเสียรักษาคุณภาพ เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรและอาหาร

3.3.3 ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากอาหาร รวมทั้งการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารตั้งแต่ในระดับครัวเรือนและชุมชน

3.3.4 ส่งเสริม รมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์และสนับสนุนการลดความสูญเสียอาหารจากการบริโภคที่เหลือทิ้ง

3.3.5 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากของเสียที่เกิดจากกระบวนการผลิต

กลยุทธ์ที่ 3.4 สร้างเครือข่ายและพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศทางการเกษตร เพื่อความมั่นคงด้านอาหาร

3.4.1 สร้างและพัฒนาเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศการเกษตร รวมทั้งข่าวสารสถานการณ์ อุปสงค์-อุปทาน ด้านอาหาร และด้านความมั่นคงอาหารในระดับประเทศ (รวมถึงชุมชนและครัวเรือน) และระดับระหว่างประเทศ เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสินค้าเกษตรและอาหาร

3.4.2 พัฒนาระบบการเตือนภัยล่วงหน้า การติดตามและการตรวจสอบข้อมูลให้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาแผนงานและการตัดสินใจระดับนโยบายในการแก้ปัญหาความมั่นคงอาหาร

3.4.3 ให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการระบบข้อมูลข่าวสารในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น โครงการระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อความมั่นคงอาหารของอาเซียน (ASEAN Food Security Information System)

3.4.4 เพิ่มและพัฒนาช่องทางการสื่อสารให้หลากหลาย เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตรไปสู่เกษตรกรได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ยุทธศาสตร์ที่ 4 รักษาเสถียรภาพการผลิตอาหารอย่างยั่งยืน

(4 กลยุทธ์ / 14 แนวทาง)

กลยุทธ์ที่ 4.1 ส่งเสริมการคุ้มครองพื้นที่เกษตร

กลยุทธ์ที่ 4.2 สนับสนุนการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ประมง และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4.3 สนับสนุนการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้กับเกษตรกร

กลยุทธ์ที่ 4.4 จัดสรรการผลิตพืชอาหาร พืชอาหารสัตว์ และพืชพลังงานอย่างเหมาะสม

แนวทางการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 4.1 ส่งเสริมการคุ้มครองพื้นที่เกษตร

4.1.1 สนับสนุนมาตรการจูงใจทางภาษีที่ดิน เพื่อผลักดันให้มีการใช้พื้นที่ที่ถูกปล่อยให้ว่างเปล่าเพื่อการผลิตทางการเกษตร

4.1.2 สนับสนุนการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กฎหมายคุ้มครองพื้นที่เกษตรให้มีผลในทางปฏิบัติโดยเร็ว และใช้คุ้มครองพื้นที่ซึ่งภาครัฐได้ลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการผลิตแล้วให้เป็นพื้นที่สำหรับใช้เพื่อการผลิตอย่างยั่งยืน

4.1.3 จัดทำฐานข้อมูลพื้นที่เพื่อการเกษตร เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้มาตรการทางภาษีในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

4.1.4 สนับสนุนระบบจัดสรรที่ดินและกรรมสิทธิ์ให้แก่เกษตรกร โดยการนำที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ของรัฐบาลจัดสรรให้แก่เกษตรกร และการกระจายการถือครองที่เป็นธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจในการลงทุนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต และสามารถใช้เป็นหลักประกันค่าประกันในการเข้าถึงสินเชื่อเพื่อการผลิต

กลยุทธ์ที่ 4.2 สนับสนุนการจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ประมง และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

4.2.1 สนับสนุนมาตรการเพื่อยุติการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อรักษาแหล่งต้นน้ำ ลำธารและความหลากหลายทางชีวภาพ

4.2.2 สนับสนุนและผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ พืชน้ำ และปรับปรุงดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ และทรัพยากรประมง ปศุสัตว์ และพันธุ์พืช เพื่อใช้เป็นทรัพยากรในการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

4.2.3 สนับสนุนการทำการเกษตรยั่งยืนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน และวนเกษตร เป็นต้น

4.2.4 ส่งเสริมคุ้มครองพันธุ์พืช / พันธุ์สัตว์ท้องถิ่น / ดั้งเดิม เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

4.2.5 ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพันธุ์พืช ปศุสัตว์ รวมทั้งการคุ้มครองและอนุรักษ์พันธุ์สัตว์พื้นเมือง

กลยุทธ์ที่ 4.3 สนับสนุนการสร้างความมั่นคงด้านรายได้ให้กับเกษตรกร

4.3.1 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการสร้างหลักประกันรายได้ ระบบสวัสดิการระบบตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) ให้แก่เกษตรกร และกลไกสร้างความเป็นธรรมในเกษตรกรรมแบบพันธสัญญา ส่งเสริมระบบธนาคารสินค้าเกษตรและกองทุนเพื่อเกษตรกร

4.3.2 สนับสนุนการจัดทำประกันภัยผลผลิตทางการเกษตรจากภัยธรรมชาติ และการระบาดของโรคแมลง ศัตรูพืช ประมง ปศุสัตว์ ให้ครอบคลุมเกษตรกรและสินค้าเกษตรที่สำคัญของประเทศ

4.3.3 พัฒนาระบบสหกรณ์ให้มีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินธุรกิจอย่างครบวงจร (เช่น การจัดตั้งร้านค้าอาหารสำเร็จรูปที่มีคุณภาพและราคาถูกรวมถึงร้านค้าจำหน่ายปัจจัยการผลิตการเกษตรในชุมชน) เพื่อให้ระบบสหกรณ์เป็นกลไกในการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อย

กลยุทธ์ที่ 4.4 จัดสรรการผลิตพืชอาหาร พืชอาหารสัตว์ และพืชพลังงานอย่างเหมาะสม

4.4.1 สนับสนุนการกำหนดนโยบายในการส่งเสริมพลังงานทางเลือกในส่วนของพืชพลังงานเพื่อลดปัญหาการแย่งพื้นที่ปลูกพืชอาหาร

4.4.2 กำหนดเขตเหมาะสม (Zoning) และส่งเสริมการปลูกพืชอาหาร พืชอาหารสัตว์และพืชพลังงานโดยพิจารณาข้อมูลด้าน Demand และ Supply

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สนับสนุนการพัฒนาความมั่นคงด้านโภชนาการอาหาร

(1 กลยุทธ์ / 2 แนวทาง)

กลยุทธ์ที่ 5.1 วิจัยและพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัยตามมาตรฐาน และมีคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน

กลยุทธ์ที่ 5.1 วิจัยและพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัยตามมาตรฐานและมีคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น

5.1.1 วิจัยและพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรขั้นต้นให้มีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐานและคุณค่าทางโภชนาการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอาหารที่คนไทยบริโภคเป็นประจำ เพื่อความมั่นคงอาหารภายในประเทศ (ข้าว ปลาน้ำจืด ไก่บ้าน ไข่ไก่ ผักพื้นเมือง)

5.1.2 ส่งเสริมการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการวิจัยและพัฒนาสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพและความปลอดภัยตามมาตรฐาน ถูกสุขลักษณะและมีคุณค่าทางโภชนาการ

เรียบเรียงโดย

สัตวแพทย์หญิงธนิดา หรินทรานนท์ ผู้เชี่ยวชาญด้านมาตรฐานการปศุสัตว์ระหว่างประเทศ
สำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์